

Zmienione wersety

Jakże możecie mówić: Jesteśmy mądrzy i znamy zakon Pana? Zaiste: W kłamstwo obrócił go kłamliwy rylec pisarzy — Jer. 8:8.

Czasami trudności w zrozumieniu Pisma Świętego rozwiązywane są przez rękopisy pierwszych chrześcijan, które różnią się od późniejszych manuskryptów powstałych w średniowieczu do czasów Reformacji, z których wykonywane były tłumaczenia na języki narodowe, w tym na język angielski (Biblia Króla Jakuba, Przekład Autoryzowany). Najlepszym dowodem jest przewaga najwcześniejszych rękopisów oraz późniejszych manuskryptów, które zwykle zgadzają się z większością tych najwcześniejszych. Jeden rękopis nie przeważa nad setkami innych, nawet jeśli jest to najlepszy rękopis jaki mamy (tak jak i dzisiaj, najlepszym sekretarkom od czasu do czasu przydarzy się tzw. literówka). Z drugiej strony, znaczna liczba późniejszych rękopisów nie przeważa nad najlepszymi (tak jak szybszy proces drukowania nie wpływa na dokładność tego, co jest drukowane). W przypadku Listów Powszechnych, najlepszymi rękopisami są następujące manuskrypty (w przybliżeniu, w malejącej kolejności jeżeli chodzi o wiarygodność):

B Watykański 1209, połowa IV wieku. Napisany staranniej niż κ , jednak z pewnymi znaczącymi zmianami interpretacyjnymi. Jest najlepszy jeśli chodzi o listy św. Piotra i Dzieje Apostolskie, lecz nie w przypadku listów św. Pawła.

0232 Oxford, Bodleian Libr. P. Ant 12, ca. rok 500 n.e., tylko dla 2 Jana 1-9.

1739 Athos (Grecja), Lavra B' 64, X wiek. Bardzo dobry jeżeli chodzi o listy św. Pawła.

p74 Kolonia/Genewa, P. Bodmer XVII, VII wiek. Tekst w Dziejach Apostolskich jest nawet lepszy niż Listów Powszechnych.

A Aleksandryjski; Londyn, Brit. Mus., Royal 1D. VIII, wczesny V wiek. Bardzo dobry dla wszystkich tekstów poza Ewangelią, gdzie jego wartość jest mniejsza.

κ Synaicki; Londyn, Brit. Mus., Add. 43725, połowa IV wieku. Więcej błędów niż w B, kilka słów zmienionych na bardziej współczesne, ale mniej zmian o charakterze teologicznym. Wczesne poprawki oznaczone jako (1 κ), lub κ) a) i (κ b).

p72 Kolonia/Genewa, P. Bodmer VII, VIII, ca. rok 300 n.e. Tylko dla listów Judy i Piotra.

C Kodeks Efremy; Paryż, Bibl. Nat. Gr. 9, V wiek. Palimpsest (tekst biblijny nadpisany pismami Efremy), z kilkoma brakującymi kartami. Doskonały dla Objawienia, ale nie dla Łukasza i Mateusza. Dobry, a nawet bardzo dobry dla wszystkich innych ksiąg.

1852 Uppsala, Szwecja, Bibl. Ms. Gr. 11, XIII wiek. Nadzwyczaj dobry, jak na tak późny manuskrypt. Ψ (= 044) Athos, Lavra 172, ok. roku 800 n.e.

Wczesne wersje

Koptyjski (saidzki, bohairski, itd.): fuzja języka egipskiego z greką (dla opisu terminów teologicznych). Pierwszorządny dla wszelkich ksiąg, za wyjątkiem Apokalipsy.

Wulgata (tłumaczenie Hieronima na język łaciński, ok. roku 400 n.e.): wydania krytyczne Stuttgart i Wordsworth-White są pierwszorzędnymi dowodami, podczas gdy wersje klementyńska i sykstyńska już takimi nie są (są oparte na późniejszych rękopisach Wulgaty, zawierających kilka zmian teologicznych). Nie może być wykorzystywana do oceny sposobu użycia przedimka określonego, jako że łacina nie używa takich przedimków.

Inne raczej dobre manuskrypty do Listów Powszechnych (od Jakuba do Judy) to: 1881, 1241, 1243, 2344, 33, 322, 323, 048 oraz być może wersje ormiańskie, lecz nie zostały one wyliczone powyżej.

Przyczyny zmian

Jak. 4:4. „Cudzołożnicy i cudzołożnice! nie wiecież, iż przyjaźń świata jest nieprzyjaźnią Bożą? (...)” (Jak. 4:4, BG; podobnie 496 manuskryptów, lecz tylko jeden z sześciu najlepszych, Ψ). Tymczasem, najlepsze manuskrypty (9 manuskryptów, włączając w to 5 z 6 najlepszych, tj. B, 1739, A, 1859, κ oraz najlepsze, starożytne wersje koptyjskie i Wulgata) brzmią: „Cudzołożnice! Nie wiecież (...)”.

Metzger pisze: „W symbolice biblijnej, $\mu\iota\chi\alpha\lambda\acute{\iota}\varsigma$ („cudzołożnica”) jest używana jako przenośnia odnosząca się do Izraela jako niewiernego małżonka Jahwe (...) i podobnie jest w Nowym Testamencie (...). Jednak kopiści rozumieli to słowo w tym wersecie w sensie dosłownym i byli zaskoczeni, dlaczego tylko kobiety zostały wymienione. Uznali zatem za słuszne, aby dodać odpowiednie odniesienie do mężczyzn. Krótszy zapis jest silnie poświęcony zarówno przez świadków aleksandryjskich jak i zachodnich”.

1 Piotra 3:18. „Bo i Chrystus raz za grzechy cierpiał” (1 Piotra 3:18, BG, BW). Wersja ta wspierana jest tylko przez manuskrypt watykański 1209 oznaczony jako B, ze wszystkich najlepszych i dobrych manuskryptów. „Chrystus bowiem również raz umarł za grzechy” (1 Piotra 3:18, BT). Siedem z ośmiu najlepszych manuskryptów i dwie najlepsze, starożytne wersje oznaczone jako 1739, A, κ p72, Cvid, 1852, Ψ , koptyjski i Wulgata, wspierają to brzmienie.

Metzger pisze: „Uznając trudność w ustaleniu znaczenia oryginalnego tekstu, większość Komitetu preferuje brzmienie *περὶ ἁμαρτιῶν ἔπαθεν* [„cierpiał za grzechy”], ponieważ (a) ten czasownik, który jest ulubionym dla tego autora (występuje 11 razy w innych miejscach 1 Listu Piotra), przywodzi na myśl werset 17, natomiast *ἀποθνήσκειν* (który nie występuje nigdzie indziej w tym liście) nagle wprowadza nową myśl; (b) w związku z obecnością wyrażenia *περὶ ἁμαρτιῶν* pisarze raczej podstawiliby słowo *ἀπέθανεν* [„umarł”] za słowo *ἔπαθεν* niż odwrotnie (...)”.

Jednakże kwestia braku więcej niż jednego dobrego rękopisu dla 4 edycji GNT, w przeciwieństwie do znacznie istotniejszych dowodów sugerujących słowo „umarł” (jak w 1 edycji GNT), wydaje się zbyt silna, aby ją pominąć. Co więcej, tylko tutaj, w 3:18, kontekstem jest pojednanie. Dążenie pisarzy do zapewnienia jednolitości może tłumaczyć zamianę „zmarł” na „cierpiał”. (Smutne okoliczności wykorzystanie przez Piotra słowa „umrzeć” w Mateusza 26:35 mogłaby ewentualnie wyjaśnić jego niechęć do używania tego słowa w późniejszych latach).

Konsekwencje teologiczne: Wierzący w Chrystusa Jezusa jako okup za wszystkich (1 Tym. 2:5-6) oraz ci, którzy wierzą, że Jezus Chrystus umarł za każdego człowieka (Hebr. 2:9), będą zadowoleni z brzmienia „umarł za grzechy”. Jednak surowi „pięciopunktowi” kalwiniści [tzn. ściśle trzymający się tzw. pięciu punktów kalwinizmu, przyp. tłum.] wyznający przekonanie, że to cierpienie Jezusa dokonało pojednania (ograniczonego jednocześnie do „wybranych”), a nie Jego śmierć (za Adama, a więc również za jego potomstwo), będą nalegać na tłumaczenie „za grzechy cierpiał”.

2 Piotra 3:10. „(...) a ziemia i rzeczy, które są na niej, spalone będą” (2 Piotra 3:10, BG, BW). Wersja ta wspierana jest przez 475 manuskryptów, jednak tylko przez jeden z ośmiu najlepszych (A).

Najlepsze manuskrypty proponują inne brzmienie. „(...) a ziemia i dzieła na niej zostaną odkryte” (2 Piotra 3:10, Przekład Nowego Świata). Szesnaście manuskryptów, włączając w to cztery z ośmiu najlepszych (B, 1739, *x* txt, 1852). Spośród innych najlepszych manuskryptów, jeden zawiera sformułowanie „znikną” (C), jeden „dzieła które będą się na niej rozpyływać zostaną obnażone” (p72), zaś w *Ψ* sformułowanie to zostało pominięte.

Metzger przyznaje, że *εὐρεθήσεται* [„zostanie odkryty”] jest „najstarszym brzmieniem, które najlepiej wyjaśnia pochodzenie innych, które zostały zachowane” i dodaje: „Z uwagi na trudności związane z wydobyciem jakiegokolwiek dopuszczalnego sensu z tego fragmentu, nie dziwi fakt, że kopiści i tłumacze wprowadzili szereg zmian”. Jednak, jeśli sformułowanie „zostanie obnażone” zostanie zastosowane w nowoczesnym znaczeniu do polityków, przywódców religijnych i biznesmenów, to sformułowanie to ma doskonale zrozumiałe znaczenie. Niektóre teologie (technicznie rzecz biorąc,

eschatologie) przyjmują tę myśl.

1 Jana 5:7-8. „Albowiem trzech są, którzy świadczą na niebie: Ojciec, Słowo i Duch Święty, a ci trzech jedno są. A trzech są, którzy świadczą na ziemi: Duch i woda, i krew, a ci trzech ku jednemu są” (1 Jana 5:7-8, BG). Tylko dziewięć późnych manuskryptów (spośród których tylko trzy są ze sobą zgodne) i późne łacińskie oraz niektóre ormiańskie wersje manuskryptów wspierają to brzmienie.

Najlepsze manuskrypty mają brzmienie: „Albowiem trzech jest świadków: Duch i woda, i krew, a ci trzech są zgodni” (1 Jana 5:7-8, BW). Wersję tę wspiera 497 manuskryptów, włączając w to wszystkie lepsze i najlepsze, a także starożytne wersje (tłumaczenia), łącznie z wczesną Wulgatą.

Metzger zauważa, że „te słowa [‘w niebie, ... na ziemi’] są fałszywe i nie mają prawa ostać się w Nowym Testamencie; jest to pewne w świetle poniższych rozważań.

„(A) Zewnętrzne dowody. (1) Fragment ten jest pominięty w każdym znanym greckim manuskrypcie, z wyjątkiem ośmiu [teraz dziewięciu] ... Cztery z ośmiu rękopisów zawiera ten fragment jako brzmienie wariantowe, zapisane na marginesie, późniejszym dodatkiem do rękopisu [61, 88v.r., 221v.r., 429v.r., 629, 636v.r., 918, 2318, 2473] ... (2) Fragment ten nie jest cytowany przez jakiegokolwiek z greckich Ojców Kościoła, którzy, gdyby go znali w takiej formie, na pewno by go zastosowali w dyskusji w czasie kontrowersji trynitarnych (sabelianizm, arianizm). Pierwszy przypadek jego wystąpienia w języku greckim ma miejsce w greckiej wersji (łacińskich) Akt Soboru Laterańskiego w 1215 roku. (3) Fragmentu tego nie ma we wszystkich starożytnych wersjach manuskryptów (syryjskich [aramejskich], koptyjskich, ormiańskich, etiopskich, arabskich, sławońskich), z wyjątkiem łacińskich; nie ma go jednak w (a) tekstach wczesnołacińskich ... ani w Wulgacie (b) wydanej przez Hieronima ... ani w wersji (c) zmienionej przez Alkuina ... (B) Prawdopodobieństwa wewnętrzne. (1) W odniesieniu do prawdopodobieństwa wynikającego z transkrypcji, jeżeli dany fragment byłby oryginalny, trudno byłoby wskazać dobry powód dla jego pominięcia, czy to przypadkowego, czy to umyślnego, przez kopistów setek greckich manuskryptów i tłumaczy dawnych wersji. (2) W odniesieniu do prawdopodobieństwa wewnętrznego, fragment ten czyni niezręczną wyrwę w znaczeniu”.

[Ta interpolacja jest najlepiej udokumentowana zmianą tekstu Biblii. W roku 1516 Erazm z Rotterdamu w wielkim pośpiechu przekazał do druku pierwsze wydanie greckiego Nowego Testamentu, wywołując gniew szacownych redaktorów Poligloty Kompluteńskiej na Uniwersytecie Alcala w Hiszpanii. Oskarżono go o fałszowanie tekstu przez nie włączenie do niego interpolacji z 1 Jana 5:7-8, który na tamtą chwilę znalazł już swoją drogę do łacińskiego tekstu Wulgaty. Erazm zgodził się dodać te słowa, jeśli tylko znajdzie się choć jeden grecki rękopis, który by je zawierał. Atrament był

już prawie suchy, gdy przyniesiono mu taki rękopis (# 61)! Erazm niechętnie dodał te słowa w 3 edycji swej publikacji, w roku 1522. Ponad trzy kolejne stulecia zajęło pozbycie się ich z tekstu biblijnego.

Judy 22-23. „A nad niektórymi zmiłujcie się, rozsądkiem się rządząc; a drugich przez postrach do zbawienia przywódcie, z ognia ich wyrrywając, mając w nienawiści i suknię, która by była od ciała pokalana” (Judy 1:22-23, BG). Tekst w tej wersji wspiera większość późniejszych manuskryptów.

„A napominajcie tych, którzy mają wątpliwości; innych ratujcie, wyrrywając ich z ognia, dla niektórych miejcie litość połączoną z obawą, mając odrazę nawet do szaty skalanej przez ciało”. Takie brzmienie wspiera manuskrypt 1739, A (oraz kilka innych ponadprzeciętnych manuskryptów).

Tymczasem najlepsze manuskrypty proponują inne brzmienie.

„Dla jednych, którzy mają wątpliwości, miejcie litość; innych ratujcie, wyrrywając ich z ognia; dla niektórych miejcie litość połączoną z obawą, mając odrazę nawet do szaty skalanej przez ciało” (Judy 1:22-23). Tekst w tej wersji wspierają Ψ, 1739) α1 α, A),

„Dla jednych, którzy mają wątpliwości, miejcie litość, wyrrywając ich z ognia, ratujcie ich; dla drugich miejcie litość połączoną z obawą, mając odrazę nawet do szaty

skalanej przez ciało” (Judy 1:22-23, BW). Wersję w tym brzmieniu wspiera tylko B.

„Tych, którzy mają wątpliwości, wyrrywajcie z ognia; ale miejcie litość połączoną z obawą, mając odrazę nawet do szaty skalanej przez ciało” (Judy 1:22-23). Tekst w tej wersji wspiera tylko p72 (ok. roku 300 n.e.)

Chociaż nie ma tutaj zgody, zbieżność kilku najlepszych manuskryptów co do trzech kwestii i ich ogólnego brzmienia wydaje się być przekonująca. Metzger pisze: „W związku z upodobaniem autora do aranżacji swego materiału w grupach po trzy (jak w wierszach 2, 4, 8, w przykładach wyroku w wersecie 5-7, co do grzechu w wersecie 11), większość Komitetu uznała za stosowne przyjąć jako oryginalny potrójny układ tego fragmentu, uznając jednocześnie inne formy za zniekształcenia powstałe najwidoczniej w wyniku nieuwagi kopistów, a częściowo z niezdecydowania dotyczącego znaczenia διακρίνεσθαι w wersecie 22 (w wersecie 9 oznacza „walczyć” z kimś; tutaj jednak musi ono oznaczać „wątpić”), a po części z obawy, aby wprowadzić zdanie główne po trzech (lub dwóch) zdaniach względnych”. Brzmienie manuskryptu Athos (Ψ), które jest brzmieniem zgodnym z tekstem proponowanym przez pierwszego korektora rękopisu synaickiego (1 α), jest najprawdopodobniej brzmieniem oryginalnym.

Parkinson James

Literatura: Bruce M. Metzger, „Komentarz do greckiego Nowego Testamentu”, wydanie drugie, Stuttgart: Deutsche Biblegesellschaft (1971, 1994).